

Europos Komisija (EK) 2021–2027 m. daugiametėje finansinėje programoje siūlė Ignalinos AE uždarymui skirti 552 mln. ES lėšų. Europarlamentarų manymu, finansavimas šiam tikslui turėtų siekti 780 mln. eurų (dabartinėmis kainomis). Tokios sumos iš ES prašo ir Lietuva.

Parlamentas taip pat remia siūlymą, kad Lietuva prie bendrų eksploatavimo nutraukimo išlaidų, kaip ir iki šiol, prisidėtų 14 proc. EK siūlė didesnę Lietuvos finansavimo dalį – bent 20 proc. Lietuvos dalis turėtų būti skirta iš savų išteklių, nenaudojant kitų ES struktūrinių fondų lėšų. EP sprendime akcentuojama, kad Lietuva turėtų stengtis pritraukti daugiau lėšų iš kitų šaltinių, pavyzdžiui, tarptautinių finansinių organizacijų.

Europarlamentarai taip pat remia siūlymą į ES daugiametę finansinę programą įtraukti ir panaudoto branduolinio kuro bei radioaktyviųjų atliekų šalinimą į giluminį kapinyną. Nors ES teisės aktuose numatyta, kad panaudoto branduolinio kuro ir radioaktyviųjų atliekų tvarkymo išlaidas padengia tie, kurie sukūrė šias medžiagas, EP siūlo, kad ši nuostata nebūtų taikoma atgaline data Lietuvai, kuri Ignalinos atominę elektrinę uždarė prieš priimant minėtą direktyvą.

Kadangi antrojo Ignalinos AE bloko išmontavimas prasidės 2026 m. ir tęsis po 2027 m., prieš pradedant darbus turi būti sutelkta pakankamai lėšų šiai užduočiai. Neužtikrinus reikiamo finansavimo, tektų bent ketveriems metams stabdyti antrojo Ignalinos AE bloko išmontavimą, o tai padidintų bendras projekto išlaidas bei sukeltų socialinių ir ekonominių problemų regione, pabrėžia EP pranešėja Rebecca Harms (Žalieji, Vokietija).

Europarlamentarai pažymi, kad Ignalinos AE buvo pastatyta sovietinės okupacijos metais, ji gamino elektrą visam regionui, todėl jėgainės uždarymas negali būti vien tik Lietuvos problema. Tai yra precedento neturintis Europos branduolinės saugos uždavinys tiek dėl elektrinės dydžio, tiek dėl reaktorių techninių savybių. Šiuo metu numatyta, kad Ignalinos AE galutinai turi būti uždaryta iki 2038-ųjų.

Sprendimui pritarę 569 EP nariai, nepritarė 17, o susilaikė 32. Parlamento nuomonė šiuo klausimu yra konsultacinė, galutinį sprendimą priims ES Taryba.

Lietuvoje išrinktų EP narių nuomonės

Valdemar Tomaševski (Europos konservatoriai ir reformuotojai) diskusijoje kalbėjo: „Pagalba Lietuvai yra būtina, jei norime išlaikyti aukščiausius saugumo standartus. AE uždarymas yra ypatingas iššūkis Europos branduolinei saugai, ypač dėl įrengimo dydžio ir techninių reaktorių charakteristikų. [...] Pakankamų lėšų stoka nutrauktų išmontavimo procesą, o tai labai padidintų viso projekto išlaidas ir keltų pavojų Europos branduoliniam

saugumui. Saugaus ir efektyvaus šios priemonės uždarymo užduotis smarkiai viršija Lietuvos finansines galimybes – taip pat dėl to, kad šalis patiria papildomų išlaidų, susijusių su elektrinės uždarymu, kuri buvo didžiausias regiono darbdavys. Dėl šios priežasties gyventojų pajamos Visagine sumažėjo, o nedarbo lygis yra didžiausias šalyje. Kaip priimti tą našta savivaldybės biudžetui? Savo ruožtu Bendrija įsipareigojo remti eksploataavimo nutraukimo programą ir jos pasekmes, todėl Lietuvai turėtų būti patvirtinta speciali finansinė pagalba.“

Bronis Ropė (Žalieji) diskusijoje parėmė siūlymą Ignalinos AE uždarymui skirti gerokai didesnę sumą, taip pat nedidinti Lietuvos kofinansavimo dalies. „Didesnis finansavimas yra būtinų darbų kaštų vertinimas, paremtas detaliais, tarptautinių ekspertų patvirtintais skaičiavimais“, – pažymėjo EP narys. Jis pridūrė: „Stojimo sutartyje Lietuvos privalomas finansinis indėlis nenumatytas. Šiandien šalis prie uždarymo kaštų savanoriškai prisideda 14 proc., ir tai Lietuvai yra didžiulė finansinė našta. [...] Be to, Lietuvai šalia uždarymo darbų kofinansavimo dar tenka pareiga išspręsti regiono socialines ir demografines problemas.“

Antanas Guoga (Europos liaudies partija) pažymėjo: „Manau, kad buvo labai svarbu prieiti prie šios išvados ir sprendimo padidinti finansavimą nuo sumažintos sumos, kurią Komisija, deja, pasiūlė. Didžiausia parama Europos Sąjungai yra Lietuvoje. Tikiuosi, kad Komisija į tai atsižvelgs ir išspręs finansavimo klausimą taip, kad šis bjaurus reaktorius būtų uždarytas. Tai tokio pat tipo reaktorius kaip Černobylio, kuris susprogo. Taigi užsitikrinkime, kad turėtume finansavimą. Užsitikrinkime, kad Komisija išspręstų šį klausimą ir mes galėtume žengti pirmyn, nes žmonės iš tikrųjų to tikisi. Dėl uždarymo patyrėme daug sunkumų, ir šalis yra pasirengusi finansuoti tiek, kiek gali sau leisti – 14 proc.“

Zigmantas Balčytis (Socialistai ir demokratai) teigė: „Šios elektrinės uždarymas nėra vien tik tikrai Lietuvos rūpestis, tačiau ir bendra ES tenkanti atsakomybės našta už tinkamą finansavimą bei saugų galutinį eksploataavimo nutraukimą. Lietuvos žmonės pasitikėjo ES ir jos įsipareigojimais, numatytais ketvirtajame stojimo sutarties protokole, kurie buvo patvirtinti referendume. Todėl Komisijos abejonės dėl tolimesnio ES finansavimo prieštarautų jos pačios įsipareigojimams. Džiaugiuosi, jog EP tvirtai ir vieningai remia Lietuvos poziciją ir jos pastangas saugiai uždaryti techniškai sudėtingiausią ir vieną didžiausių atominį elektrinių ne tik Europoje, bet ir pasaulyje.“

